

Week 2 Land en Volk

Pas in de zestiende eeuw kreeg **de benaming De Lage Landen** een meer specifieke betekenis, daarvoor was het een heel algemene term. Die betekenis duidde een gebied aan dat lag aan de Noordzee, geregeerd door het Habsburgse Vorstenhuis.

Uitbreiding van gebied door huwelijk, aankoop of oorlogen. Bisdommen breidden zich uit door schenkeningen van Duitse vorsten.

Er bestond geen eenheid van taal, 'ras', geen scheidingen van rivieren, geen economische samenhang, geen culturele eenheid (sommigen waren verwant, maar anderen trokken meer naar Duitsland, anderen naar Frankrijk).

De Romeinen kwamen tot de Rijn, met het gebied daarboven hadden ze slechts handelsrelaties. In het deel dat de naam Gallia Belgica droeg, legden ze echter een infrastructuur aan: wegennet, legerplaatsen en havens. De economie kwam tot bloei en het gebied trok handelaars aan, de oogsten werden vergroot. Uit legerplaatsen groeiden steden als Tongeren, Maastricht (Mosa Trajectum), Nijmegen en Doornik.

De **Germaanse stammen** vielen het Romeinse Rijk regelmatig aan, waardoor het verzwakte. Bovendien waren er vaak **overstromingen in het rivierengebied** waardoor het landschap veranderde in een drassige toestand. De **Franken**, die zich van de Romeinen in Texandrië (het huidige Brabant) hadden mogen vestigen, breidden hun gebied uit naar het zuiden. De taalgrens in het huidige België houdt met deze veroveringen verband.

Kort voor het jaar 500 eindigde de heerschappij van de Romeinen. De Frankische koning **Clovis I** versloeg andere Frankische koninkrijkes en besloot bovendien tot het Christendom over te gaan. **Kerstening**. Dit nieuwe rijk heette het Rijk der Merowingen. De staatsinrichting van de Romeinen werd min of meer afgebroken, **persoonlijke banden** werden verkozen boven de abstracte structuur die de Romeinen hadden bedacht. Er heerste interne onrust en grote onveiligheid. Het **leenstelsel** werd uitgebouwd, waardoor de kleine man de zeggenschap over zijn eigen bezit verloor. **Cultuurbezittingen** die de Romeinen hadden verworven werden vernietigd of waren slechts nog voor kleine kring beschikbaar, bijvoorbeeld in het klooster.

Karel de Grote regeerde het gebied van 768 tot 814. Hij **herstelde het culturele verval**, stelde graafschappen in die terugverwezen naar het Romeinse Rijk. Hij ging over tot de officiële aanvaarding van het **Christendom**.

Na Karels dood viel het gebied in **twee delen uiteen**: een deel onder Frankische heerschappij, een ander onder de Duitse. De macht van de graafschappen groeide, net als de lakenindustrie en internationale handel in Vlaanderen en Brabant.

Door zijn huwelijk viel Vlaanderen in 1363 toe aan de **hertog van Bourgondië**, de jongste zoon van de Franse koning. Zijn kleinzoon, **Filips de Goede**, breidde het gebied uit. Het **culturele leven kwam tot bloei**, volgens de traditie van de Franse Hofcultuur, waar de hertog van afstamde. Dat trok architecten, (hof-)filosofen en dichtkunstenaars, schilders en beeldhouwers en hofcomponisten aan. Het doel van deze culturele impuls was het **verwerven van macht en aanzien bij de concurrent** (het Franse hof) en bij de elite onder de **adel**, die de ruggengraat vormden van het **ambtenarenapparaat** dat de macht van de vorst alleen maar versterkte. De dood van de zoon van Filips, **Karel de Stoute** (hij sneuvelde bij de verdediging van het rijk in Elzas/Lotharingen) zorgde voor verwarring in het rijk, waardoor de Franse koning het rijk weer terug kon vorderen. Maar de dochter van Karel de Stoute, **Maria van Bourgondië**, trouwde met **Maximiliaan van Oostenrijk**

waardoor het Habsburgse Rijk aanzienlijk werd vergroot en onder de heerschappij van Maximiliaan viel. Maria stierf, zoon **Filips de Schone** werd, toen hij meerderjarig was, **heerser van de Nederlanden**, die zijn vader met een aantal oorlogen weer had gecompleteerd.

Filips trouwde door een gearrangeerd huwelijk met **Johanna van Castilie** (zijn zus Margaretha trouwde met haar broer, maar hij en hun zoontje stierven kort na het huwelijk). Toen Filips en Johanna's vader stierven, viel het hele rijk (Spanje, de Amerikaanse delen en de Nederlanden) ten deel aan Johanna's zoon, **Karel V**, geboren in 1500.

Kenmerkend voor de periode van De Nederlanden onder Karel V: **gecentraliseerd bestuur, grote welvaart**, maar ook **hoge belastingen** vanwege de oorlogsvoering op grote schaal. Zijn zus werd de landvoogdes Margaretha van Parma. Er ontstonden diepgaande verschillen in inzicht over de **reformatie**. Karel V dwong maatregelen af, maar die interpreteerden de **lokale overheden als beperking van hun macht**. Onder **Filips II**, de zoon van Karel V werd de heerschappij over de Nederlanden een fiasco. Onder leiding van de stadhouder van Holland, Utrecht en Zeeland (hij had ook grote delen land in Brabant) **Willem van Oranje** verenigden de stadhouders hun verzet. Alle gewesten verzetten zich, behalve Henegouwen en Artesië. Vlaanderen en Brabant werden later onderworpen, de rest vormden de **Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden**. De vluchtelingen uit het zuiden hielpen de haven van Amsterdam om de haven van Antwerpen te vervangen. Het bestuur van de republiek was een statenbond, waarin alle leden evenveel zeggenschap hadden. Deze verleenden de VOC en de WIC hun monopolie op de handel met de gewesten. De zoon van Willem van Oranje, **Prins Maurits**, veroverde de gebieden ten noorden van de rivieren geheel voor de republiek.

De Vrede tussen Spanje en de Nederlanden kwam tot stand in 1648, dat ging de geschiedenis in als de **Vrede van Munster**. Spanje moest de Republiek erkennen en vervolgens alle banden met de Verenigde Provinciën en met het Duitse Rijk doorsnijden. Dit betekende een accentverschil: de rol van Spanje was uitgespeeld, nu was Frankrijk een bedreiging. Frankrijk deed steeds aanvallen op de Spaanse provinciën, maar de Republiek, die Frankrijk niet als buur wenste, wist succes daarvan langs diplomatieke weg te voorkomen. Het **stadhouderloze tijdperk** werd ingeleid, met als oorzaak dat de regenten na de dood van Frederik Hendrik geen interesse meer hadden in het streven naar een politiek machtsevenwicht. Ze wilden alleen hun handelspositie veilig stellen. De regenten en raadpensionaris **Jan de Witt** hadden de leiding van de republiek, op zee werden grote successen geboekt door **Admiraals De Ruyter en Tromp**, die de handelspositie verdedigde tegen de Engelsen.

Frankrijk sloot in 1672 een verbond met Engeland, waardoor de dreiging van Frankrijk weer toenam. Zij probeerde dan ook aan te vallen, waarop de Republiek Willem II weer van stal haalde om de crisis te bedwingen. Zijn zoon, **Willem III**, trouwde de Engelse **prinses Mary**, waarna hij zijn schoonvader koning Jacobus afzette. De dreiging uit Engeland was zo ook bedwongen. Na het overlijden van de kinderloze Willem III trad er opnieuw een **stadhouderloos tijdperk** in. Dit totdat in 1747 Frankrijk weer een dreiging vormde. **Orangisten** in Holland en Zeeland drongen erop aan om een **verre neef van Willem III als stadhouder** te maken. Jarenlange verwaarlozing van de vloot, en het feit dat de economische bloei tot stilstand was gekomen, (het buitenland had De Republiek niet meer zo nodig) maakten dat deze nieuwe regering niet veel verschil maakte. Hervormingen die nodig waren (speciaal op het gebied van belastingen die geweldig op de bevolking drukten) werden niet doorgevoerd. Deze remden de economie. Zowel Willem IV als Willem V deden niets aan deze ontevredenheid.

Na de **Franse revolutie** is 1789 vielen de Fransen, onder leiding van **Napoleon Bonaparte**, Nederland binnen. Hij zette zijn broer **Lodewijk in 1806** op de troon. De Nederlanders kregen onder Frans toezicht de gelegenheid de staat te moderniseren: de bondsstaat werd omgevormd tot

een eenheidsstaat. Maar de Nederlandse economie werd door de Franse onder de voet gelopen. Toen Napoleon werd verslagen besteeg **koning Willem I** (zoon van Willem V) de troon, dat was in 1813. De Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden werden daarin samengevoegd. Het Koninkrijk heette **Koninkrijk der Verenigde Nederlanden**, en diende als fort ten noorden van het onberekenbare Frankrijk. Het lukte niet om van het Koninkrijk werkelijk één geheel te maken, alleen al te taalpolitiek van Willem I mislukte jammerlijk. België werd voor het eerst in de geschiedenis onafhankelijk in **1830** en kreeg een koning uit een ander vorstehuis: **koning Leopold I**.